

Hesteavl 1891.

Af Statskonsulent J. Jensen.

I det forløbne Aar er der egentlig ikke skeet nogen væsentlig Forandring i de Forhold, der vedrøre Hestene. Man kan sige, at de vedblivende have været gunstige, maaske endog gunstigere end for nogen anden Gren af Landbrugsvirksomheden. Intet Under derfor, at Landmændene med den Bevægelighed, der er Særkendet for dem nu, naar Talen er om at udnytte Konjunkturerne, med Iver kaste sig over Hesteavl, der er et af de mest brændende Spørgsmaal i Landbruget for Øjeblikket. Og det er ikke alene i Tale men ogsaa i Gjærning, at dette viser sig. Af det, der foreligger, synes det at fremgaa, at Hestetillæget er i rivende Fremgang, men noget bestemt vèd man ikke derom, inden Resultaterne af næste Kreaturtælling foreligge, og navnlig vèd man ikke, om Tilvæksten er forholdsvis lige stor overalt; der er i alt Fald Tegn, der tyde paa, at den saakaldte »lette« Hesteavl ikke er i forholdsmæssig Fremvæxt, samt at man er mest tilbageholdende i Retning af at udvide Hestetillæget i de Egne, hvor den nævnte Avlsretning i Hovedsagen raader, medens den »svære« Avl utvivlsomt overalt gjør Fremgang — vistnok tildels paa den »lettes« Bekostning — ogsaa paa Øerne, især paa Sjælland.

Grunden til dette Omslag i Retning af Trækheste

ligger lige for, thi Danmark er jo en af de Pletter i Verden, hvor der bruges den forholdsvis største Hestekraft i Landbrugets Tjeneste, idet næsten al vor Jord i de gode Egne kommer under Plov, medens Forholdet baade i England, Nordfrankrig, Nordtyskland, Hertugdømmerne, ikke at tale om Marskegnene, er det, at de vedvarende Græsningsarealer, indbefattet Engene, ere langt betydeligere end her. Danmark er derfor af Naturen med Undtagelse af en Del af Jylland — fornemlig Strøg i den nordlige Halvdel — egentlig ikke noget rigtig tillæggende og opdrættende Land. Naar vi alligevel have dreven temmelig betydelig Hesteavl og stadig udvide den, skyldes det vel først og fremmest Landbrugets Trang til Arbejdsheste, men dog ogsaa de gode Konjunkturer for og den stærke Efterspørgsel paa vore Heste, fornemlig i de sidste 20 Aar.

Af de ca. 375,000 Heste, vi havde her i Landet 1888, var der 136000 Tospænd — hvoraf kun 1550 i Kjøbenhavn —, der altsaa næsten udelukkende tjente Landbruget. Ved Siden af disse store Tal svinder Udførselen paa 14—16000 Stkr. ind til en Ubetydelighed, om den ogsaa for de rigtige Opdrættere utvivlsomt er den vigtigste Faktor, da man dør kun beholder det, der ikke kan sælges, foruden de fornødne Avlsdyr.

Hvis man ikke vil benægte Kjendsgerninger, nødes man vistnok til at indrømme, at det, vort Landbrug kræver, er en god, stærk Trækhest, der er tilpasset efter Forholdene og formet efter vort Arbejde, som jo stadig bliver strængere. Dermed er altsaa givet, at den økonomiske Hesteavl naturlig gaaer i Retning af den virkelige Arbejdshest — da det tilmed er den, der især søges fra Udlandet — med mindre Prisen for den lettere Slags bliver saa høj, at det kan betale sig her som i Græsløndene at holde de ædlere Heste i Hovedsagen »til Stads«, indtil de kunne afsættes. Vor udstrakte Økonomi i Benyttelsen af Jorden gjør det til en selvfølgelig Sag, at vi forlange, at Hestene gjøre Nytte for Føden saa tidlig som mulig; Landmændene her blive ved de daarlige Tider ogsaa i det Kapitel mere

og mere Regnemestre. Men da Markarbejde utvivlsomt nedbryder hos Luxus- og Ridehesten mere eller mindre af det, som »det ædlere Blod« giver, tør man dristig paastaa, at forædlet Hesteavl vanskelig her vil blive nogen naturlig Forretning, der, saaledes som i Marskegnene, vil kunne bestaa ved sig selv, med mindre Jordens Benyttelse undergaaer Forandring i Retning af Græsdrift.

Det ligger derfor saare nær at spørge, om det da for Tiden ikke er meningsløst at holde den lette Hesteavl oppe, og om det ikke var klogest og fordelagtigst af al Magt og hurtigst mulig at søge den fortrængt, ligesom Ledelsen i sin Tid — i misforstaaet Iver — anstrængte sig for at fortrænge den svære Hest eller Landracen, hvilket jo ogsaa fuldstændig lykkedes paa de østlige Øer. Og Svaret maatte ganske sikkert blive bekræftende, hvis Befolkningen i det Hele taget var bleven rigtig klar over Sagen, det nødvendige gode Materiale til Erstatning kunde skaffes til Veje, og der ikke gjorde sig andre end de økonomiske Hensyn gjældende; men Sagen er, at vi endnu have ikke ubetydelige og tilmed ganske gode Rester af noget, som i sin Tid var berømt, og som man har haabet at kunne arbejde op igjen. Hesteavl er i Virkeligheden ogsaa en højst konservativ Forretning, i hvilken pludselige Spring ofte blot bringe Skuffelser og Tab, og Befolkningens Smag og Tilbøjelighed samt den tilvante Brugsmaade og Behandling af Hestene ere Forhold, som man heller ikke kan se helt bort fra. Alt taget i Betragtning, er det vist klogest ikke at gribe direkte stærkt ind, men at lade Sagen udvikle sig naturligt. Det, der er fordelagtigst, vil hos en oplyst Befolkning snart sejre, naar Magtsprog eller Begunstigelser ikke støtte det svagere.

Men der er et statsøkonomisk Hensyn, som der tales saa meget om for Tiden, netop som Bevæggrund til særlig at støtte den noget svagelige lette Hesteavl, nemlig Hærens Remontering, og nægtes kan det ikke, at den er en væsentlig Faktor for alle krigsførende Nationer. Prøjsen har saaledes i et Aarhundrede bragt store Ofre for den

Sags Skyld og paalagt Beboerne, fornemlig af Provinsen Øst-Prøjsen, den Tvang: at producere de fornødne Remonter. Prøjsen holder i dette Øjemed store Stutterier og saa talrige Landstutterier (Hingstedepoter), at Hingsteholdet i Hovedsagen er i Statens Haand og under Militærets Ledelse. Følgen heraf er bleven, at Hesteavlen ikke tilfredsstillende det borgerlige Livs Fordringer i tilstrækkelig Grad, hvorfor der til Tyskland maa indføres Brugsheste efter stadig stigende Maalestok fra Udlandet, saaledes i 1890: 83,506 Stk. hvoraf 24,960 kom fra Rusland, 18,054 fra Belgien, 14,113 fra Danmark, 10,641 fra Holland, medens Udførelsen kun udgjorde 9532.

De indkøbte Heste ere dels Godtkjøbsvarer fra Rusland og Østerrig og dels dyrere, svære Heste fra England, Frankrig, Belgien, Holland og Danmark.

Den bekjendte v. Nathusius, Althaldensleben, har for et Par Aar siden offentliggjort, at Hestebestanden i Tyskland i kort Tid er tiltagen med 12 pCt., medens Tillæget er aftaget med 5 pCt. For 40 Aar siden udførtes der flere Heste end der indførtes — hvorimod det omvendte var Tilfældet i Frankrig — medens der nu kjøbes 37 pCt. af Forbruget.

Han udtaler endvidere, at de svære Heste unægtelig betale sig bedst for Tiden; ikke desto mindre er kun 15 pCt. af Statens Hingste svære, og Statshingstene respekteres i det Hele taget ikke undtagen i Østprøjsen, da de gennemgaaende ere for fine.

Disse Udtalelser og Kjendsgjærninger ere egentlig ikke skikkede til at opmuntre os til at følge Tysklands Exempel, hvis det ikke bliver nødvendigt; men alle de store, krigsførende Nationer følge i større eller mindre Grad i Tysklands Spor m. H. t. Remonteringen. Denne bliver en Byrde (ligesom Værnepligten), som Staten nødes til at lægge paa dem, der bedst kunne bære den: i dette Tilfælde den mindre Landbruger.

Om Danmark ogsaa bliver nødt til at følge med paa dette Omraade bliver et andet Spørgsmaal. Hidtil ere vi komne meget let over Vanskeligheden, idet vi i den lange Freds-

periode, som Europa har havt, have kunnet købe vore Rytteriremonter i Nordtyskland, hvorfra vi aarlig faa ca. 250 Stk., medens Artilleriremonterne, i et Antal af noget over 100, kjøbes herhjemme, fornemlig paa Sjælland. Prisen, vi betale for fuldaarige, tyske Marskheste, paa 10 Kv. 1—4“, synes stigende og har for det forløbne Finansaar været ca. 800 Kr. pr. Stk., medens de danske Heste af samme Alder og Størrelse vare 50 Kr. billigere i Gjennemsnit. De tyske Heste ere i Hovedsagen opkjøbte gennem Hestehandlere og stamme fra den hannoverske Marsk, medens vor Remontekommission ikke har Tilladelse til at købe i Østprøjsen. De faa Heste, der ere komne derfra, have som Regel været for lette til vort Brug, efter den officielle Meddelelse.

Trods den høje Pris, vi betale for de tyske Blodsheste, hvilket unægtelig opfordrer os til at tjene de Penge selv, bliver Summen (250,000 Kr. aarlig) dog, ret beseet, en Ubetydelighed, naar den sammenlignes med de ca. 8—10 Mill. Kr., for hvilke vi udføre Heste. Med mindre Avlen af Remonter kunde blive en virkelig Fortjeneste for os, er der altsaa ingen synderlig Opfordring for os til at søge at spare de Penge. Men derimod vilde det blive baade en bekostelig og vidtløftig Historie for os, hvis vi skulde arbejde hen til at lave vore Remonter selv efter tysk Model. Thi en Tilgang af 250—300 Heste aarlig kræver utvivlsomt til at begynde med, et Tillæg der er 10 Gange saa stort, altsaa 2500—3000; men nu fødes der ialt kun godt 4000 Føl paa Sjælland, hvoraf omtrent Halvdelen nok maa regnes til den svære Slags. Paa Fyen og Bornholm fødes der højt regnet 500 »lette« Føl, altsaa ialt i hele Landet godt 2500 af den Slags, akkurat saa mange, som der behøvedes til Hensigtens Opnaaelse, under den Forudsætning at alle Venner af den lette Hest her i Landet i Enighed vilde slutte sig sammen om Remontehesteavl, efter tysk Mønster. Om slikt kan forudsættes turde dog blive et stort Spørgsmaal. Altsaa Haabet om, at vi i det mindste snart skulde kunne remontere her hjemme

naar Fordringerne til Ridehestene blive de samme som nu for Tiden, er kun svagt, hvis man skal fremsætte en paa Kjendskab til Vanskeligheden ved at etablere en ædel Hesteavl bygget Mening, og det ikke er nok at bygge paa hippologiske Fantasier.

Men hvad skulde der saa til for at naa Maalet? Og Svaret bliver da først og fremmest: et Landstutteri (Hingstedepot) paa omtrent 50 gode, forædlede Hingste, af den Type, som man ønsker, Afkommet skal have. For ikke at blive generet eller modarbejdet af de private Hingste af andet Blod eller anden Model, blev det vistnok nødvendigt at faa indført tvungen Statshingstekaaring i de Provinser, hvor Remontproduktionen tænktes etableret: Sjælland, Bornholm og mulig Fyen, da selv yderst ensidig Præmiering, som Erfaring har lært, ikke er i Stand til at holde generende Konkurrence ude. Fra ældre Tid kjende vi jo nok til Landstutteri her i Landet, idet vi fra 1844—1862 havde et saadant, i Hovedsagen besat med engelske Halvblodshingste. Det var slet og ret en tysk Efterligning, men uden Maal, og det blev som saa meget andet, vedrørende Hestene, kun en halvt gennemført Foranstaltning, der ikke tilsigtede andet end Forædling, og derfor nærmest blev Landet til Skade. Ogsaa den Gang havde man Magtmidler til at begunstige det fremmede, rigtignok kun i Form af »Opmuntringer« som »Fribedækning« og Præmier til Halvblodsafkommet, men i de Tider spillede sligt ogsaa en større Rolle end nu om Stunder.

Hvad Udgifterne til et saadant Landstutteri angaa, baade Oprettelsen og den aarlige Drift, er det rimeligt, at man gjør sig dem klare først. Den første Anskaffelse, beløber sig til omtr. 5—10,000 Kr. pr. Hingst, foruden mulige Byggeforetagender. Driften vil kræve Ansættelsen af en Landstutmester foruden et Antal Betjente; desuden, da Springpengene maatte sættes lavt for Søgningens Skyld, vilde de formodentlig ikke dække Hingstenes Underhold, hvorfor der ventelig maatte paaregnes et aarligt Tilskud.

Efter dette Overslag bliver det klart, at det maatte

være Staten, som den eneste direkte interesserede og den eneste, der kunde løse Opgaven, der tog Sagen op. Naar Opdrætterne løbe Risikoen ved at tillægge et forholdsvis stort Antal ukurante Heste, bliver deres Del af Byrden stor nok, og andre Samfundsklasser have jo aldrig bragt Ofre for Hestesagen i anden Form, end ved at de have paataget sig den Ulejlighed at lede den.

Hensynet til Hæren er i Virkeligheden det eneste, der fornuftigvis skulde kunne bevæge Staten til at gøre noget særligt for den ædle eller forædlede Hesteavl, og det er ogsaa det, der raader i Tyskland, Frankrig og de andre store Fastlandsstater, thi hvad skulde ellers foranledige Staten til at protegere noget, der ikke er en statsøkonomisk Nødvendighed, alene fordi det ikke kan staa paa egne Ben? At lave Luxusheste er da intet højere Formaal end at frembringe Arbejdsheste. Enten vi sælge en af den ene eller den anden Slags til 800—1000 Kr. til Udlandet er i og for sig ligegyldigt, uden forsaavidt den ene har kostet mere at opdrætte end den anden.

Nu synes de Tider endelig at være forbi her i Danmark, da Ledelsen kunde begunstige sit private Liebhaber; herefter skulle Opdrætterne ogsaa nok paase, at der ikke skeer altfor stor Uret til nogen af Siderne. Men selv under fuldständig Ligestilling ligeoverfor Staten synes den forædlede Hesteavl alligevel at maatte have et uhyre Fortrin fremfor den grove, idet den har hele vort Aristokrati og tildels den store Landbostand paa sin Side. Med de Midler, de have til Raadighed, netop m. H. t. Hesteavl, var det den letteste Sag af Verden i alt Fald ved Samarbejde med Opdrætterne at faa gjort Begyndelsen i Retning af Fremhjælpning af den forædlede Hesteavl her i Landet. Og naar der var præsteret et virkelig godt Arbejde, saa det blev klart, at det var en alvorlig og livskraftig Bevægelse, der ad Frivillighedens Vej var rejst for at udvikle Landets Forsvarsevne, var der større Rimelighed for, at Staten vilde fortsætte end for Tiden, da Argumenterne til Fordel for

Forædlingen nærmest indskrænke sig til Enkeltes faste Overbevisning og inderlige Ønsker.

Tidens Løsen er jo, at Staten skal gjøre alt, og i dette Tilfælde er den, som nævnt, den naturligste til at tage Affære, men vi staa jo aldeles uden Erfaringsgrundlag, m. H. t. hvad man vil, hvorledes man vil tage fat, og hvad Resultatet sandsynligvis vil blive.

Seer man ganske nøgternt paa den lette Avl her i Landet, fornemlig paa Sjælland, hvor den er mest omdebatteret, kan det ikke skjules, at Udsigterne for den ikke ere lyse. Der er saa langt fra Enighed om Maal og Midler, Offerberedvillighed eller Fremgang til Stede, at man dristig tør spaa, at den vil blive fortrængt for den svære, dersom der ikke snart kommer Hjælp. Derfor er det aabenbart, at der fra alle Vennerne af denne Retning raabes paa ekstraordinære Forholdsregler, paa Statshjælp ud over det, der ydes de svære Heste. Man troer ved Penge ligesom ved en energisk Statsledelse at kunne holde den i Live; derfor forlanger man, da de mange Hippologers Raad tildels gaa imod hinanden, at en højere Magt, i dette Tilfælde Staten, skal tage Kommandoen.

Hvorledes det imidlertid vil lade sig gjøre for Staten at arbejde til Hesteavlens Fremme efter saa forskjellige Principer, som der ønskes af Vennerne af de lette og de svære Heste, er vanskeligt at indse; thi de sidste, der for Øjeblikket synes i Fremgang og utvivlsomt ere 10 Gange talrigere end de andre, ville aabenbart bede sig fritagne for Tvang og Formynderskab.

Den højeste »Ledelse« af den lette Hesteavl her i Landet har hidtil været og er utvivlsomt Hingstesuekommissionen for Sjælland, der nu har bestaaet i over 25 Aar og i den Tid nærmest har været sammensat af Venner af lette Heste. Faktisk har Kommissionen været Selvhersker over hele Sjællands Hesteavl, idet de sjællandske Bønder og Opdrættere villig have bøjet sig for Autoriteten. Naar Tilstanden derfor ikke er saa god, som ønskeligt, —

hvilket omtrent er det eneste, de modstridende Anskuelser kunne slutte sig sammen om, kan man ikke med Grund lægge Opdrætterne det til Last, idet de ikke som de jydsk selv vare sagkyndige eller nogenlunde selvstændige paa dette Omraade, nej, man maa absolut give Ledelsen Hovedparten af Skylden derfor.

Det har været et Særkjende for og vistnok den væsentligste Mangel hos Ledelsen, at den har manglet eller i alt Fald ikke har udtalt noget klart Program, hvorefter den ledede Avlen. Tilsyneladende har man nøjedes med at præmiere de Hingste, som et Flertal af Dommere syntes bedst om, men nogen bevidst Plan for Arbejdet har man ikke sporet. Afstamning, Værdi eller Brugsøjemed have i det mindste ikke spillet nogen stor Rolle; det, der er gaaet af med Prisen, har været de kjønne, rundbyggede, forædlede Heste, i de seneste Aar i Hovedsagen af Frederiksborg-Præg og Afstamning. Denne Taushed m. H. t. Program har i en vis Forstand været Kommissionens Styrke, i det Folk ikke havde faaet Øjnene op for, at en Foranstaltning som et Dyrskue havde højere Formaal end at faa vurderet de forskjellige Dyrs individuelle Godhed og at give Penge i Form af Præmier til Ejeren af de bedste. Kritiken indskrænkede sig derfor til Præmierækken, medens ingen tænkte paa Avlsformaalet, o: hvad Kommissionen tilsigtede med Avlen gennem Præmieringen. Men efterat den jydsk Arbejdshest begynder at trænge sig frem med Voldsomhed, hvilket tyder paa, at Landbruget paa Sjælland ogsaa forlanger en stærk Trækhest, har Kommissionen ifjor endelig ladet forstaa (ikke tydelig udtalt), at dens Program for Ledelsen af den lette sjællandske Hesteavl er dette: af det paa Sjælland for Tiden værende Materiale at skabe en sjællandsk Landrace ved Hjælp af god Pleje, Brug og Udvalg (altsaa Præmiering og Kaa-ring). Det er altsaa en lettere Arbejdshest, en mindre og nettere Ud-gave af den jydsk Arbejdshest, — hvilken ogsaa paa Sjælland tænkes som Grundlaget for den svære Hesteavl —, der tilstræbes gennem Præmieringen ved Hingste-

skuet. Dette Program er i fuldstændig Overensstemmelse med det, der i 1886 udgik fra den daværende Stutterikommission, men da blev temmelig upaaagtet af Publikum, ligesom det utvivlsomt harmonerer med den Opfattelse, der raader hos de Sagkyndige i »De samvirkende sjællandske Landboforeninger«, baade Stambogsudvalget og den ny ansatte Konsulent for den lette Hesteavl. Ligeledes synes det at falde sammen med Avlsformaalet, som Holbæk-, Sorø- og Præstø Amters Hesteavlsforeninger have sat sig for den lette Hesteavl, nemlig: »stedvante« Heste til Kjøre- og Arbejdsbrug, (Færdselsheste), om mulig med Frederiksborg-Præg. Herfra tage Hesteavlsforeningerne i Frederiksborg Amt og Odsherred temmelig bestemt Afstand, idet begge tilsigte Luxuskjøreheste, ligesom et stort Antal enkelte Opdrættere og de allerflESTE Hestevenner paa Sjælland, ikke at tale om Militæret og »Foreningen til den ædle Hesteavls Fremme«, der, som Repræsentant for vor store Godsejerstand, sidder inde med en betydelig Magt, naar den vil benytte sig deraf. Dens Program er jo klart udtalt i Foreningens Navn.

Der synes altsaa ikke let at kunne opnaaes Enighed m. H. t. Arbejdet for den lette Hesteavls Fremme paa Sjælland, men det at Formaalet er blevet nogenlunde præciseret er i alt Fald en væsentlig Vinding, og man maa være taknemlig for at have faaet Besked paa, hvad Ledelsen tilsigter, thi Uklarhed fremmer næppe noget positivt Formaal.

Den eneste Begivenhed i den lette Hesteavl i Aarets Løb er Dannelsen af en Hesteavlsforening for Udvikling af Kjøre- og Ridehesteavlen paa Fyen, og den har i Slutningen af Aaret kjøbt en smuk og ædel, men nok fin Hingst fra den holstenske Marsk.

Ellers arbejder den ledende Institution i Landbruget og Hesteavlen paa Fyen, hvad den lette Avl angaaer, med ikke ubetydeligt pekuniært Offer efter samme Princip som paa Sjælland, men desværre tilsyneladende uden Udsigt til saa heldigt Resultat. Den saakaldte Frederiksborg-

Hest har kun et meget lille Publikum paa Fyen, hvor man i visse Retninger er mere fordringsfuld, end Sjællænderen er, og desuden ere de faa Individier af den Slags, der findes for Øjeblikket, tildels tarvelige og gamle, saa det synes afgjort, at de fyenske Opdrættere, der holde paa den lette Hest, med Nødvendighed maatte slutte sig til Hesteavlforeningen for Køre- og Rideheste.

Hvad nu den svære Hesteavl, som repræsenteres af den jyske Hest, angaaer, er det vist en almindelig Opfattelse blandt alle dem, der ikke meget nøje kjende Stemninger og Tilstande blandt Opdrætterne, at der nu, efter at den saakaldte »lette« Afdeling, som sank ned til en Udsøksklasse ved Skuerne, o: kom til at bestaa af de saakaldte »lette Jyder«, der mærkværdig nok endnu staa i i Kurs paa Sjælland, var uddød, — kun var lutter Enighed om, hvad man vil, mellem Ledelsen og Opdrætterne samt de sidste indbyrdes; men alligevel er der ved Tilfældets Magt ved at opstaa en ikke uvæsentlig Uenighed — lig den, der kom til Orde paa Fyen angaaende Kvæget — om, hvorvidt man skal foretrække »Mellemslagsen« og trykke de i de seneste Aar frembragte kolossale Dyr (navnlig Hingste), eller begunstige disse mærkværdige Fremtoninger, som man egentlig slet ikke har tilstræbt, og som ere fremstaaede saa hastig, at Folk ikke rigtig forstaaer dem.

Vist er det, at Tiden bærer stærkt hen imod store, svære Arbejdsheste, de smaa koste jo saaledes kun halvt saa meget som store af samme Godhed, det er slaaende Argumenter, og nægtes kan det heller ikke, at vore jyske Heste, især sammenlignede med Udlandets svære Racer, baade ere smaa og især mangle Legemsmasse. Vi have meget langt tilbage, inden den jyske Race bliver en svær Trækhest; endnu er Flertallet jo kun Sporvogns- og lettere Plovheste til 5—600 Kr., medens Idealet var Omnibus- og Bryggerheste til ca. 1000 Kr.

Hesteavlforeningerne, der have frembragt et uventet og hidtil ukjendt Liv i Hestevæsenet, have ved Kapløbet efter at købe gode Hingste og Føl skærpet Kritiken hos Folk, saa de klart skønne, hvor langt vi endnu staa tilbage, og hvor lidt virkelig godt vi have. Paa Hingste af brugbar Beskaffenhed er der jo ligefrem Mangel, saa det bliver umuligt at holde Folk fra at købe de »for store og svære« Hingste, der endog, naar de ere nogenlunde velbyggede, betaales med de allerhøjeste Priser og fornemlig søges i de Egne, hvor man tilsigter store Heste. Det nytter ikke at forsigtige Folk ryste paa Hovedet; saalænge Erfaringen ikke har godtgjort, at Resultaterne ved Benyttelse af de store Hingste ere ringere end dem, vi ere vante til, ville Praktikere altid den Vej, hvor Fordelen vinker. Der er kommen en Utaalmodighed over vore fremmeligste Opdrættere, som mulig kan blive farlig; saalænge vi endda holde os til vort Eget, er Spørgsmaalet: store eller mellemstore Heste ikke skæbnesvangert, men der er Tanker oppe om fra Udlandet, hvor Hingste, som vi vilde kalde gode, ere til Stede i stort Udvalg og til rimelig Pris, at forskaffe, hvad vi mangle. Vi ere jo ikke uden Erfaring i det Kapitel, idet vi have draget god Nytte af den svære, engelske Hingst Oppenheim, der kom hertil for 30 Aar siden, og derefter have vi i Ny og Næ benyttet engelske Hingste og Hopper af svær Landrace, men ikke altid af bedste Sort. Hvad, der er gjort i den Retning, har ikke været begunstiget af Ledelsen, der rigtignok heller ikke har havt noget faktisk Holdepunkt at støtte sig til i den Sag. Men det synes dog at bekræfte sig, at Krydsningens gavnlige Indflydelse sjældent strækker sig ud over 1ste Led, hvorfor ogsaa først 2det Led af Blandingerne optages iblandt de jyske Heste, saavel ved Skuer som i Stambogen.

Ved at Foreninger mulig give sig til at indføre Hingste bliver Spørgsmaalet mere tilspidset og kræver utvivlsomt en virkelig sagkyndig og objektiv Besvarelse, hvorfor det næppe er ubeføjet at raabe: »Vagt i Gevær«! Det er heller ikke noget helt uvæsentligt Spørgsmaal, om vi

kunne følge med, hvad Føde og Pleje angaaer, naar vi forcere Størrelse og Masse ud over det almindelige, ved Benyttelse af meget store og svære Hingste. Det staaer jo desværre tarvelig nok til med, hvad der bydes den almindelige Handelsvare under Opvæksten. Heller ikke helt ligegyldigt er Spørgsmaalet om Fødens Mængde, selv om det ogsaa er langt uvæsentligere, end man troer, idet de store, svære Plage vel nok æde mere end de mindre, men til Gjengjæld kunne arbejde for Føden i en yngre Alder. Her er et Forhold, hvori den svære Hesteavl afgjort har Overvægten over den lette, fordi de ædle Heste ere senere udviklede, saa de til samme Salgspris give mindre Nettofortjeneste end de grove. Dertil kommer, at den svære Hest med det rolige Temperament ikke saa let tager Skade ved Brug i den unge Alder og i alt Fald her i Danmark er en kurantere Handelsvare end den lette. Om nogle faa Aar er Spørgsmaalet: store contra mellemstore Hingste ventelig besvaret ad den praktiske Erfarings Vej, og saa vil forhaabentlig Ledelsen og alle fornuftige Mænd bøje sig for Kjendsgerningerne. Men indtil videre staa der mange og afvente Udfaldet af Prøven.

Det er i Hovedsagen disse Spørgsmaal, der paa Sjælland og i Jyllands fremmeligere Egne have sat Sindene i Bevægelse i det forløbne Aar, og de kræve utvivlsomt ogsaa en grundig Overvejelse.

Af andre Spørgsmaal, der staa paa Dagsordenen, kommer Dommerinstitutionen og Bedømmelsen ved Dyrskuerne i Forgrunden. Ved de betydelige Midler, der af Staten og Foreninger uddeles som Præmier, bliver det selvfølgelig af største Betydning, at Præmieringen foregaaer paa bedst mulig Maade, ikke alene fordi Opmuntringerne derved komme paa rette Steder, men meget mere fordi Dyrskuerne ere og bør være vejledende for Opdrætterne ved Valg af Tillægdyr. Netop ved den uhyre Interesse,

der er opstaaet for Husdyr- og navnlig Hesteavl, ere Kravene til en god og sagkyndig Bedømmelse stegne og stigende overalt. Det er ikke længere — og bør heller ikke være det — nogen let eller behagelig Opgave at vore Dommer, naar Pladsen skal udfyldes nogenlunde samvittighedsfuldt og tilfredsstillende. Der kræves stor praktisk Dygtighed og Erfaring samt indgaaende Kjendskab til Forholdene, foruden en Del Kundskaber og theoretisk Viden, for at kunne udfylde denne Ærespost. Spørge vi nu, om vor Dommerinstitution er fulgt med de hurtig voxende Krav til den, bliver Svaret utvivlsomt Nej, saa vi paa dette Omraade i en nær Fremtid vistnok maa tænke paa en Omkalfatring for at komme ind paa det, vi tilstræbe: rationel Bedømmelse; thi vi staa i saa Henseende omtrent paa bar Bund. Vi have jo saaledes ikke forlangt, at der skal gaa »en rød Traad« gennem Bedømmelsen, saa det kan skjønnes, at der er virkelig Plan deri og et fornuftigt Maal derfor. »Blandinger«, Dyr af rent Blod og Præg, store og smaa, fine og grove ere meget ofte stillede op ved Siden af hverandre, saa at intet er forurettet. Vi have næsten aldrig forlangt, at Dommerne skulde være virkelig Sagkyndige (f. Ex. dygtige Opdrættere) eller endog Specialister, der kun kom til at bedømme, hvad de forstod sig paa; vi have derimod drevet det til, at Kavalleriofficerer og Væddeløbsmænd ogsaa bedømte de svære Heste, men Resultatet blev jo rigtignok ogsaa derefter. For Fremtiden maa vi for de forskjellige Racer eller Slag, mere end hidtil er skét, blive enige om Race-typen og i det Hele taget, hvad der skal arbejdes hen til i Avlen, ogsaa ved Skuerne bedømme derefter.

Paa et andet Omraade indtage vi vistnok ogsaa en Særstilling, nemlig m. H. t. Antallet af Dommere. Medens man i England søger at formindske Antallet saa meget muligt (til 1) og man principmæssig ofte skifter Dommere (aarlig), har Tendensen herhjemme mere gaaet i Retning af at faa saa mange Dommere som mulig og at beholde dem »paa Livstid«. Denne Forskjel i Opfat-

telsen dør og her giver sig ogsaa Udslag deri, at man dør kun tager udlærte Folk til Dommere, medens man her tildels gaaer ud fra, at Dommerne skulle oplæres til den vanskelige Gerning. Og naar de første Aar ere Læreaar, er det jo en Selvfølge, at man nødig giver Slip paa de uddannede Kræfter; men derved løbe vi rigtignok den Risiko, at Opfattelsen let bliver ensidig, ligesom vi udsætte os for at beholde Dygtighederne ud over den Alder, da de ere brugbare. Det, der tilsigtes med denne Stabilitet i Dommerudvalgene, var »Ensartethed i og faste Principer for Bedømmelsen«, men om det just særlig opnaaes ved de »uafsættelige« Dommere, er vel et Spørgsmaal; derimod var det afgjort gavnligt af og til at faa lidt godt, frisk Blod ind. Det bliver selvfølgelig meget vanskeligt, naar Dommerantallet er meget stort (5 eller 7) at faa lutter »Dygtigheder«, men det er ogsaa et stort Spørgsmaal, om Arbejdet ikke gik bedre med færre, thi det er en Kjendsgjerning, at dygtige og selvstændige Folk ikke komme til deres Ret i et stort Udvalg, hvor Dommen næsten altid er et Kompromis, og hvor Ansvarret udhøkres utilbørligt.

Med Nødvendighed maa vi tage den Sag op til grundig Drøftelse; thi jo større nationaløkonomisk Betydning vi Aar for Aar maa tillægge vor Husdyravl, desto mere Vægt maa vi ogsaa lægge paa Dyrskuerne, ikke just paa Præmiernes Størrelse og Antal alene, men paa Bedømmelsen, — og i den Henseende have vi endnu meget at lære.

Med de høje Korn- og Foderstofpriser kommer Fødringsspørgsmaalet ogsaa frem for Hestenes Vedkommende. Heldigvis har det ikke været rigtig oppe endnu, saaledes som for Kvægets Vedkommende. Havre, og i det Hele taget Korn har jo hidtil været Hovedfoderet, medens Kager og Klid have været mindre benyttede. Efter de nyere Fødringsforsøg synes de kvælstofrige Fødemidler ogsaa for Heste at have en lang tiringere

Næringsværdi i Forhold til Melstofferne, end man har antaget, hvorfor Majsens her som i Udlandet antagelig vil blive et af de billigste og bedste Surrogater for Havren.

M. H. t. hvad der er udrettet i og for Hesteavlens her i Landet i det sidste Aar, er der egentlig intet særlig Nyt at melde. Dyrskuerne have været holdte som sædvanlig, og det viser sig overalt, at der knytter sig stadig forøget Interesse til dem, naar de blot ledes fornuftigt og praktisk. Af Fællesskuer har der været afholdt et for hele Sjælland i Roskilde, hvor de svære og lette Heste for 1ste Gang vare udsondrede fra hverandre, hvad Dømmerne angik. Skuet viste Fremgang for de svære Hestes Vedkommende, idet der var flere temmelig svære, jyske Heste. Af lette Heste var der kun »Frederiksborgerne«, og deriblandt var der en Del ret lovende, unge Dyr.

Det andet Fællesskue var »de samvirkende jyske Hesteavlsforeningers« Plageskue for 3- og 2aarige Hopper; det blev iaar afholdt sammen med det store og fortrinlige Dyrskue i Randers. Begge gjorde den jyske Hesteavl Ære.

Hesteavlsforeningerne tiltage stadig i Tal, og endnu er der ingen gaaet ind, saa de synes i særlig Grad at have Opdrætterens Tillid og Velvillie. Ligesom i Retning af Avlen gjør der sig ogsaa i Foreningernes Indretning forskellige Principer gjældende paa Sjælland og i Jylland, men endnu er det ikke muligt at dømme dem imellem, hver Slags er maaske paa den rette Plads. Den fynske Hesteavlsforening »Fremad«, der omfattede hele Fyen, synes ligesom den tidligere jyske »Stutteriforening« at være lovlig stort anlagt, ligesom den har dobbelt Formaal. Det er næppe gjørligt at holde Folk sammen om et saa ideelt Program som Hesteavlens Fremme i sin Almindelighed uden samtidig at have noget positivt at byde paa.

Alle de smaa, »jydske« Foreninger, hvoraf der vistnok er mindst 70 (alene i Jylland) samle sig hver især om Besiddelsen af en Hingst, (enkelte have endog 2 eller 3), og det er unægtelig et godt Bindeled mellem Medlemmerne. Der kan være delte Meninger om det heldige i, at Hingsteholdet gaaer ud af Privates Hænder, navnlig fordyrer den ny Besiddelsesmaade Bedækningen betydeligt, men ét Gode er utvivlsomt opnaaet: at de slette Hingste fortrænges, idet de ikke kunne udholde den forfærdelige Konkurrence, som Avlsforeningerne stille op, idet Foreningshingstene tage alle de gode Hopper.

Kaaringen foregaaer i Reglen i det tidlige Foraar, i alt Fald for alle Hingstenes Vedkommende, hvilke i Jylland mere og mere samles ved »Fælleskaaringer«, der blive store Skuer ligesom Dyrskuerne; saaledes møder der i Randers over 100 yngre Hingste (der ikke have faaet Præmie blandt de ældre ved Hingsteskuet Aaret forud). Hoppekaaringen, der i det væsentlige tilendebringes i Foraarstiden inden Bedækningen har været et fortrinligt Vækkelsesmiddel til at faa Opdrætterne til at forbedre Hoppebestanden; derfor var det af stor Betydning, om der kunde findes en praktisk Maade til at holde Interessen for Kaaringen vedlige; thi der er Fare for, at denne Foranstaltning, der har viist sig som den mægtigste Løftestang i Avlen — næstefter Tilskud til Kjøb af Hingste —, ikke i Længden kan holdes oppe uden Støtte. Men efter den nuværende Husdyrlov, der lægger Uddelingen af Præmier i Landboforeningernes Hænder, kan der næppe udrettes meget i Retning af Præmiering gennem Avlsforeningerne. Thi det vilde næsten blive meningsløst at uddele 2 Fribedækningsbeviser til en og samme Hoppe ét Aar, hvilket let vilde blive Tilfældet, da Præmiehopperne og 1ste Kl. Hopperne jo tildels ere de samme.

Det er et Spørgsmaal, om Tiden med den stærke Udvikling af Foranstaltningerne til Husdyravlens Fremme ikke bærer derhen, at Avlsforeningerne faa Præmieringen af Hopper og unge Dyr under sig. I det Hele taget er

det vanskeligt nok at faa Plads til Avlsforeningerne og finde virkelige Opgaver for dem, da vort Præmieringssystem og vor Dyrskueinstitution alt ere saa stærkt udviklede. Det er derfor ikke saa meget Pengenes Mængde, det kommer an paa, som at kunne finde en fornuftig Anvendelse for dem. I alle de jyske Foreninger arbejder man jo med meget smaa Midler, og det gaaer endda ret godt. Derfor vilde det mulig ogsaa være ubetimeligt, om der toges synderligt Hensyn til de stærke Krav om yderligere Statsunderstøttelse, som der af og til fremkommer. Skulde der ydes klækkelig Hjælp til nogle Foreninger, vilde alle de andre selvfølgelig med samme Ret gjøre Krav paa større Tilskud, thi Husdyrloven kjender jo ingen Forskjel paa Øboer eller Jyder.

Prisen paa Avlsdyr, der er stegen saa stærkt siden Hesteavlsforeningernes Oprettelse, er i det forløbne Aar kommen saa højt for Hingstenes Vedkommende, at den synes overdreven, thi det er ikke alene »Spidserne«, der koste uhyre Summer, hvilket der endda var Mening i, men endogsaa temmelig ordinære Varer betales med næsten fabelagtige Priser. Til en vis Grad er det heldigt, naar en Virksomhed betaler sig overordentlig godt, men vi have vist allerede skudt over Maalet. Det gavner ikke Avlen mere, at en 2den Kl. Hingst koster 10 end 5000 Kr., kun den heldige Opdrætter eller Hingstespekulant profiterer ved de svimlende Priser, som der ganske vist er mange om at betale, men som derfor alligevel skulle forrentes og afdrages. En nødvendig Følge af Stigningen er ogsaa simpelthen, at Bedækningsprisen er stegen, hvorved atter Nettoudbyttet ved Tillæg af alle ordinære Varer er bleven formindsket.

Det er ganske mærkværdigt, at det lille Statstilskud, der højst er 5pCt. aarlig af Kjøbesummen (dog kun indtil 8000 Kr.), har havt den uhyre Virkning, medens Præmier af samme Størrelse aldrig have kunnet fremkalde nogen nævneværdig Prisforhøjelse.

Der er i Aarets Løb solgt mange Hingste i Jylland,

hvoraf følgende skulle nævnes: Valdemar Mosegaard, 3 Aar, for 14000 Kr. Valdemar Langholt 12000 Kr., Samson, 3 Aar 10—12000 Kr., Hippon, 4 Aar, 10000 Kr., Munkedal: 10000 Kr., Djursland, 2 Aar, 10000 Kr. Af $2\frac{1}{2}$ aarige er der solgt nogle enkelte for 7—8000 Kr. Desuden er der solgt en Del billigere Hingste til Foreninger til Priser fra 5—7000 og nogle endnu billigere til Sjælland og Slesvig. Endvidere er der i September for den russiske Regjerings Regning kjøbt 5 Hingste til Stutteribrug. Indkjøbet foretoges af den danskfødte Dyr læge, Statsraad Bagge fra St. Petersborg, der paa Fyen kjøbte en 5-Aars Hingst for 8000 Kr. og hos Hingstehandler, N. Pedersen, Høgstedgaard ved Vejle, 4, hvoraf en $2\frac{1}{2}$ og en $3\frac{1}{2}$ aarig, til en samlet Kjøbesum af ca. 25000 Kr. Det hed sig, at der ønskedes flere, men desværre har Rygtet ikke endnu bekræftet sig; thi vi kunde nok afse nogle flere lignende Hingste til lignende Priser; men om Russerne have Brug for flere saadanne er jo en anden Sag.

I Hingstehandlen er det en staaende Regel, at der foruden Kjøbesummen sattes en Sum »paa Vilkaar«, som betales, naar Hingsten opnaaer visse Præmier ved Dyr eller Hingsteskuer. Dette Hasardspil bidrager yderligere til at drive Prisen op, da Kjøberne jo gjerne bagefter se, at Hingsten udvikler sig fordelagtigt. For Dommerne er det en meget uheldig Klausul, idet de vide, at ofte flere Tusende Kroner afhænge af den Plads i Præmierækken, som de tilkjende en Hingst. Der var vistnok Anledning til at tage under Overvejelse, om saadanne Hingste, som der er udsat Vilkaarspenge paa for en vis opnaaet Præmie, overhovedet kunne konkurrere ved Dyr- eller Hingsteskuer. Et Forbud derimod vilde i alt Fald hæmme den Tendens til Humbug, der spores i Hingstehandlen.

Prisen for Hopper og Føl til Tillægsbrug er ogsaa stigende, og paa Markederne rives ethvert brugbart Følhoppeemne bort til Priser, der nu i Modsætning til tidligere ere forholdsvis bedre end for Vallaker. Det er foruden Jyderne selv nu ogsaa Øboere, der optræde som Kjø-

bere til Foreninger. Gode Hoppeføl have atter været stærkt efterspurgt til gode Priser, ca. 250 til 4—500 Kr., men der er i 1891 gaaet færre til Mecklenborg og Pommern end tidligere paa Grund af Høstudsigterne og den generende Told paa 20 M.

Hestehandlen har været livlig hele Aaret og til gode Priser. Der var navnlig stærk Efterspørgsel efter Sporvognsheste til Tyskland, og i Efteraaret har der været Rivt om Droskeheste til Paris, hvoraf der er kjøbt ca. 2500 til en Gjennemsnitspris over 450, lidt mere end tidligere. Mindst de 1500 ere kjøbte paa Øerne, især Sjælland med Kjøbenhavn, hvor der kjøbes en Mængde svenske Heste. Som Tallene pege hen paa, er Jylland nu paa dette Omraade aldeles overfløjet af Øerne, ligesom det saa at sige heller ikke mere leverer Heste til Militæret. Prisen for 1. Kl. svære jyske Heste har herhjemme været 8—1000 Kr., 2. Kl. fra ca. 600 Kr. og 3. Kl. 4—600. Sporvognsheste fra 5—700 Kr. efter Størrelse og Kvalitet. Vort Luxus-Hestemarked er saa lille, at det er vanskeligt at sætte nogen Prisnotering. Der er jo tilmed altid større Forskel paa den Pris, Oprætteren faaer, og den Handelsmanden opnaaer, end Tilfældet er ved de svære Heste; men man tør alligevel nok sætte 1ste Kl. danske Luxusheste i Pris lige med 1. Kl. svære Trækheste ved første Salg. Paa Hamburg Januar-Markedet 1891 opgaves Prisen for 1. Kl. danske Heste til 1000—1200 M., 2. Kl. til 7—800 M., medens samtidig »fuldaarige« 1. Kl. Luxusheste betaltes med 15—1800 og yngre samt tarveligere med 8—100 M.

Udførslen har i 1891 udgjort	14925	Stkr.	Heste
Indførslen	—	—	—
	—	—	—
	—	—	—
	9630	—	—

Vi have udført færre og indført betydelig flere Heste end det foregaaende Aar — en Følge af at Landet tildels var udtømt ved den stærke Udførsel de foregaaende Aar. Som sædvanlig foregaaer Udførslen for det væsentlige til Tyskland og Indførslen fra Sverrig samt atter fra Rusland.

Af Sygdomme grasserede Influenzaen i Foraarstiden uden dog at lægge Markarbejdet væsentlige Hindringer i Vejen, derimod fremkaldte Sygdommen hos Følhopperne en Del Kastninger og Dødelighed blandt Patteføllene.

Af Foranstaltninger til Hesteavlens Fremme maa nævnes Ansættelsen af en Konsulent for den lette Hesteavl under »De samvirkende sjællandske Landboforeninger«, og »Fyens Stifts patriotiske Selskab«, men med Tilskud fra Staten samt forandrede og udvidede ensartede »Almindelige Regler for Præmieringen ved Hingsteskuerne«. Endvidere er der paa Finantslovforslaget forlangt forøget Bevilling paa 15000 Kr. til Præmier for Hingste ved Hingsteskuerne, hvorved der vil blive større Præmier til de præmieværdige Hingste, og 15000 Kr. yderligere paa Husdyrlovens § 9 (andre Formaals Fremme), hvortil der udtvivlsomt er Trang. Uagtet vore kritiske Hippologer ere slemme efter vor stakkels Husdyrlov, tør man dog ikke benægte, at den nuværende har gjort Mirakler sml. med alle de tidligere, og at det væsentlig skyldes § 9, der har viist sig at være en sand Løfteparagraf for vort Husdyrbrug. Muligvis kan Loven nok trænge til Forbedring, men med det Erfaringsgrundlag, vi nu have, er der næppe nogen tvingende Grund til at fremskynde en Revision, især da der ad anden Vej kan faaes Pengetilskud, naar Kravene stige dertil.

Af literære Frembringelser skal foruden en Mængde Bladartikler, tildels af polemisk Indhold, anføres følgende: Dyrslæge Klingbergs Pjece om en national Avl af Kjøre- og Rideheste, et interessant Indlæg i det hippologiske Stridsspørgsmaal paa Sjælland, og Statskonsulent Jensens, Jydsk Hoppestambog, med over 550 nulevende Hopper samt flere Afbildninger, og Bornholms Hesteavl, et Bidrag til den lette Hesteavls Historie her i Landet. Samtidig med at »Hippologisk Tidsskrift« vedbliver at udgaa, nærmest for Luxushesten, udgaaer nu et Ugeskrift »Jydsk Husdyravl« som Organ for den jydsk Hesteavl.